

μοῦς, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς κρατεῖ πτυχίον ἐν ᾧ ὑπάρχουσι κεχαραγμένα ταῦτα·

ΤΡΙΔΑΜΠΗ ΘΕΟΝ ΣΕΒΟΥ
ΑΙΩΝΟΣ ΚΡΕΟΝΤ' ΑΠΑΥΣΤΟΥ.
ΠΑΤΡΙΔΑ ΤΙΜΑ.

Κάτω δὲ τῆς εἰκόνος τὰ ἐξῆς·

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ·

Θαυμάσωμεν τὸν ἄνδρα ὅστις παρήγγελλε νὰ τιμῶμεν τὴν πατρίδα καὶ ὅτε ἤμεθα ἀπάτριδες.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ.

—οοο—

Κατεχόμενοι ὑπὸ ἀμνηστίας λύπης ὅτι ἀπωλέσαμεν φίλον μεθ' οὗ συνέδσον ἡμᾶς εἴκοσι καὶ ἑπτὰ ὁλοκλήρων ἐτῶν σχέσεις, φίλον ἀγαθόν, ἐπιστήμονα, φιλόανθρωπον, γινώσκοντα πρὸ πάντων καὶ ἐκπληροῦντα τὰ ἑαυτοῦ καθήκοντα πρὸς τε τὴν οἰκογένειαν, τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν πατρίδα, αἰσθανόμεθα παραλυομένην τὴν δεξιάν, καὶ διὰ τοῦτο δηρμοσιεύομεν ἀπλῶς τὸν ἐπικήδειον ὃς ἀπήγγειλεν ὁ ἡμέτερος κύριος Α. Ρ. Ραγκαβῆς. Ἐν αὐτῷ παριστάνονται ἄλλως μετὰ συντομίας μὲν ἀλλὰ μετὰ πολλῆς ἀληθείας καὶ εὐφραδείας αἱ ἀρεταὶ τοῦ ἀειμνήστου Νικολάου Κωστή, οὗ τοσούτῳ προώρως ἐστερήθη ἡ πατρίς.

« Ἀφοῦ ἡ θρησκεία συνώδευσε τὸν πρὸς ἡμῶν καίμενον νεκρὸν διὰ τῶν ἀγίων εὐχῶν της, ἀφοῦ τὸ Παρεπιστήμιον, οὗ αὐτὸς ἐν ἦν τῶν ἐγκαινιμάτων, τὸν προέπεμψε διὰ περιπαθῶν λόγων, ἃς ἐπιτραπὴ εἰς φωνὴν συγγενοῦς διακοπτομένην ὑπὸ συγκινήσεως νὰ προσφέρῃ ἐπίσης αὐτῷ διὰ δῶα λέξεων ἱσχυατον καὶ πένθιμον ἀγάπης ῥόρον.

« Καθ' ἑκάστην ὁ ἀμείλικτος φορολόγος δεκατίζει τὴν νεαρὰν ἡμῶν κοινωνίαν, ὅτι ἐξαίρετον ἐν αὐτῇ καὶ ὅτι ἐξοχὸν σταχυολογῶν. Καὶ νῦν μὲν ἀναρπάζει τὸν πρόμαχον τῆς ἐλευθερίας δάφνης αἱματηρὰς ἐστερμένον, νῦν δὲ τὸν ἐν βουλαῖς βαθύν, ἢ τὸν ἔμπειρον ἐν ἀρχαῖς, καὶ ἄλλοτε τὸν εὐγλωττον ῥήτορα, τὸν σοφὸν θεσμοθέτην, ἢ τῆς ἐπιστήμης τὸν πολυμαθὴ μύστην. Πρὸ πάντων ἐπέπεσε τὸ δρέπανον αὐτοῦ βαρὺ ἐπὶ τὸ Παρεπιστήμιον, ἐξερρημοῦν τὸν γαδὸν τῶν Μουσῶν, καὶ τοὺς ἱκανωτέρους αὐτῶν λειτουργοὺς ἀναρπάξον· πεντεκαίδεκα τάφοι ἠνεύχθησαν περὶ ἡμῶν ἀφ' ὅτου ὑπάρχει τὸ μόλις πρὸ εἰκοσιτεσσάρων ἐτῶν ἰδρυθὲν ἀνώτατον παιδευτήριον, καὶ εἰς αὐτοὺς προηγήθησαν ἡμῶν φίλοι συνάδελφοι ἐν μέσῳ τῶν ἐνδελεχῶν αὐτῶν ἀγώνων ὑπὲρ τῆς τοῦ ἔθνους προαγωγῆς, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς τῇ Ἑλλάδι τιμῆς ἐπιστημονικῆς αὐτῶν δραστηριότητος.

« Ἐκάστου τῶν διασῆμων τούτων ἀνδρῶν ὁ θάνατος ἦν χηρεία ἐπαισθητὴ εἰς τὴν ἑτι λειψανδροῦσαν πατρίδα ἡμῶν, καὶ οὐχ ἥττορ ὁ τοῦ προκειμένου νεκροῦ, ὃν θρηνοῦσι μὲν φίλοι καὶ συγγενεῖς, ποθεῖ δὲ ἡ ἐπιστήμη, καὶ εὐλογεῖ ἡ κοινωνία ἐν ᾗ ἔζη, καὶ ἥτις ἠγάπα καὶ ἐξέτιμα τὰς ἀρετὰς του.

« Ἐξ εὐπόρων καὶ ἐν ἐμπόροις τιμωμένων γενέων γενόμενος, δεκαπενταετῆς ἦν ὁ Νικόλ. Κωστής, ὅταν ἐξεργάγη ἡ τῶν Ἑλλήνων ἐνδοξος ἐπανάστασις. Τότε πᾶς Ἕλληνα, πᾶς μὴ ἀνάξιος τοῦ ὀνόματος Ἑλλήνος, ἠσθάνθη διαφλεγόμενην ὑπὸ πατριωτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ τὴν καρδίαν του. Εὐτυχεῖς ὅσοι εἰς τῶν ὁπλῶν τὸ εὐγενὲς στάδιον ἠσκημένοι, ἢ καὶ ἐν ἡλικίᾳ ὅστις νὰ ὁπλίσσων ἔστω καὶ ἀγύμναστον τὸν βραχίονά των, ἐρρίφθησαν εἰς τὸν μέγαν ἀγῶνα, διὰ τοῦ αἵματός των ἐξαγοράζοντες τῆς πατρίδος των τὴν ἐλευθερίαν! Εἰς αὐτοὺς πᾶς στέφανος καὶ πᾶσα ἀμοιβή, εἰς αὐτοὺς ἀείδιος τοῦ ἔθνους εὐγνωμοσύνη! Ἀλλ' ἡ ἐλευθερία δὲν ἤρκει νὰ φυτευθῇ ἐν ἀγῶσι, καὶ νὰ ποτισθῇ διὰ τοῦ αἵματος τῶν πρωταθλητῶν. Ἐπρεπερ ἔτι καὶ νὰ στερεωθῇ καλλιεργουμένη. Ἀν τῶν ἀρχαιοτέρων τὸ ἐπίγθονον δικαίωμα ἐπαρξέη νὰ ἰδρύσῃ τοῦ ἔθνους τὴν πολιτικὴν ὑπαρξίν, ἀθάνατον ὄνομα ἀντὶ τῶν θυσιῶν των ἀράμεται, εἰς τοὺς νεωτέρους ἔλαχε τὸ καθήκον νὰ διατηρήσωσιν αὐτὴν καὶ νὰ τὴν ἀναπτύξωσι, καὶ νὰ ἀναδειχθῶσιν ἄξιοι ἐλευθέρας πολιτείας πολῖται. Διὰ τοῦτο στίφη ὅλα νέων Ἑλλήνων, ἀπολέμων ἔτι τὴν ἡλικίαν, καὶ εἴτε ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ εὐρεθέντα, εἴτε ἐκ τῆς ἀγωνιζομένης προελθόντα Ἑλλάδος, ὥρμησαν πρὸς τὰς πηγὰς τῶν γνώσεων καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην, καὶ διψᾶλώς ἐξ αὐτῆς ἠρῶσαντο γνώσεις μετὰ διακαοῦς ζήλου, ὅστις ἀπεδείκνυε συναίσθησιν καθήκοντος ἱεροῦ, διότι ἐν ταῖς κορίστραις ἐκείναις τῆς παιδείας ἠλείφοντο ὅπως χρησιμεύσωσι ποτε τῇ πατρίδι, ὅπως λαμπρύνωσι τὴν αὐτονομίαν της, ἢ κατεκτήσαστο αὐτῇ τῶν ἀρχαιοτέρων ὁ ἡρωϊσμός. Οὕτω διευοργώθησαν οἱ λογάδες ἐκεῖνοι ἐν παντὶ κλάδῳ τῆς ἐπιστήμης, οἵτινες ἐξηκολούθησαν τὸν εἰρηνικὸν ἀγῶνα τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, οἱ τῆς Θέμιδος ὑπηρέται, οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, οἱ τὴν δάδα τῆς παιδείας διὰ τῆς διδασκαλίας ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν μεταδιβάλλοντες. Μεταξὺ δὲ τούτων οὐδεὶς προθυμώτερος, οὐδεὶς χρησιμώτερος ἀνεδείχθη τοῦ Νικολάου Κωστή, ὅστις, μόλις συστάμενος τοῦ Παρεπιστημίου, εἰς τῶν πρωτίστων κατετάχθη εἰς τῶν διδασκόντων τὴν φάλαγγα. Ἐκτοτε ἠρξάτο τῆς σειρᾶς τῶν ἀξιολόγων καὶ σοφῶν αὐτοῦ παραδόσεων, ἃς ἐναύλως ἔχουσιν ἔτι, καὶ ἀφ' ὧν μεγίστην ἠρῶσαντο τὴν ὠφέλειαν τοσαῦται εὐγνωμόνων φοιτητῶν γενεαί.

« Ὅτι δ' ἀνεδείκνυε τὸν μακάριον νεκρὸν ἐκ τῶν πολυτιμοτάτων μελῶν τοῦ ἀνωτάτου τῆς Ἑλλάδος σπουδαστηρίου, ἐν ᾧ δυσαναπλήρωτον καταλείπει κενόν, εἶναι ὅτι πρὸς τῇ θεωρητικῇ παι-

δεία ἦν ἐκέκμητο, καὶ ἥς καὶ τὸ σύγγραμμά του διαμενεῖ ἑσσεὶ ἐξαίρετον μνημόσυτον καὶ ἐπίδειξις, εἶχε προσέτι θησαυρὸν μακρᾶς πείρας, ὃν μόνος ὁ χρόνος ταμιεύει, καὶ ὅστις γονιμοποιεῖ μόνος τὴν θεωρίαν. Διότι οὔτε ἡ κούφη καὶ ἀνεργάτιστος θεωρία καθ' ἑαυτὴν, οὔτε ἡ χαμαιβάτης καὶ ὑπὸ θεωρητικῶν γνώσεωι μὴ στεριουμένη βάνανσος πείρα, δύναται μόνη γὰ ὀρθοπλοήσῃ καὶ γὰ φέρῃ εἰς τέρμα σπουδαῖον, ἀλλ' ὁ ἀμφοτέρων ἐγαρμόριος συνδυασμός, ἡ γνῶσις μετὰ τῆς ἐξέως, τὸ καλὸν σπέρμα εἰς ἀκμὴν ὀριμάνσεως, παράγει τὸ ἐντελὲς καὶ τὸ ἄριστον. Καὶ πανταχοῦ μὲν, ἀλλὰ πρὸ πάντων παρ' ἡμῖν τοῖς χθὲς καὶ πρῶτῃ μόλις ἀναβιώσασιν, ἀνυπολόγιστος εἶναι ζημία ἡ ἀπώλεια ἀνδρὸς πεπαιδευμένου ἐνταυτῷ καὶ ἐμπείρου, ἐκ τῶν εὐσυνειδήτων μάλιστα ἐκείνων ἀνδρῶν οἵτινες τὴν ἐμβρίθειαν ἐν τῷ βάθει ἐπιζητοῦντες θυσιάζουσι τὴν ἐπίδειξιν τῆς ἐπιφανείας, καὶ μετὰ ζήλου ἐπιδίδονται εἰς τὴν αὐτοῖς μὲν ἀγνώμονα, εἰς τὴν προαγωγὴν ὅμως τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων ὠφελιμωτάτην καλλιέργειαν τῶν εἰδικότητων. Ὡς τοιοῦτος δ' ὁ προκείμενος ἡμῶν συνάδελφος δυσκόλως θέλει εἶρει τὸν ἀντικατάστην του.

« Ἀλλ' οὐ μόνον ὡς πεπαιδευμένον καθηγητὴν, ὡς σπάρτον τῆς μαιευτικῆς χειρουργίας ἐμπειροτέχνην κλαίονσι τὸν Ν. Κωστήν οἱ ἐμότεχνοι, οἱ συνάδελφοι καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὡς φιλόανθρωπον ἱατρὸν καὶ ὡς ἄνδρα χρηστὸν, φιλόφρονα, μελίχιον τοῖς τρόποις, ὡς μελίχιος ἦν τὴν μορφὴν, πρόθυμον τὴν διάθεσιν, σπουδαῖον τὴν κρίσιν, καὶ ὑπὸ πλείστων κοσμοῦμενον ἀρετῶν τὸν θρηγεῖ ἐν γένει ἡ κοινωρία καὶ ὡς Ἕλληνα, ὑπὸ πατριωτικωτάτων διακαίόμενον αἰσθημάτων, τὸν θρηγεῖ πᾶν τὸ Ἑλληνικόν. Τίς ἡμῶν δὲν γνωρίζει τί ἦν τὸ διακαὲς μέλημα, τὸ φωτεινὸν ὄνειρον πάσης του τῆς ζωῆς, τὸ παραγαγὼν αὐτὸν μέχρι πράξεως τιάζοντος ἐνθουσιασμοῦ, ὅταν ἤλθον καιροὶ οὐδ' ἐξετίμησεν ὡς καιροὺς πράξεων μᾶλλον ἢ στοχασμῶν;

« Ἐπὶ τῆς ζωῆς του ὑπὸ τῆς κοινῆς ἀγάπης καὶ ὑπολήψεως περιστοιχισθεὶς, τῆς εὐνοίας τοῦ ἡγεμόνος ἀπολαμβάνων, καὶ τὴν τιμὴν λαχὼν θέσιως ἰδιαίτερου παρὰ τῷ Ἀρακτεῖ ἱατροῦ, ἐν συνταισθήσει βιώσας ὅτι δι' ἐκπληρώσεως παντὸς καθήκοντος διήρυσσε βίον ὠφέλιμον, τὰ κατὰ τὸν οἶκόν του καλῶς διαθείς, καὶ νιὸς ἐκθρέψας χρηστοὺς κατ' εἰκόνα του, δικαίως ἐδύνατο γὰ κληθῆ μακάριος, καὶ τὸ τέλος αὐτοῦ ἐκάστω ἡμῶν γὰ γὰρ ἡ ζήλωτόν, ἀν' πρὸς τὴν πλήρη εὐδαιμονίαν του ἐν μόνον δὲν ἔλειπε κατὰ τὴν ἐσχάτην στιγμήν του, ὅτι πρὶν ἢ κλεισθῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ του εἰς τὸ σκότος τοῦ τάφου, δὲν εἶδον ἀνατείλασαν τὴν αὐγὴν ἥν ἡ καρδία του περιέμενε, καὶ πραγματοποιηθεῖσαν τὴν ἐλπίδα πάσης του τῆς ζωῆς. Αὕτη, εἰμὶ βέβαιος γνωρίζων τὰ αἰσθήματα ἃ ἐτρεφεν, αὕτη ἦν ἡ τελευταία ιδέα καὶ θλίψις του, ἡ ἐμπλεκομένη εἰς τὸν ἀπηχαιρετισμὸν ἐν νοερῶς ἀ-

πνέοντι τοῖς οἰκείοις του, ὅταν ἐν μέσῳ ἀνθρώπων ὑγείας ἐνσκήψας κεραυνοβόλος ὁ θάνατος τὸν ἐστίρῃσε λογισμοῦ καὶ αἰσθήσεως. Ἀλλὰ δὲν πρέπει τοῦτο ἐν τῷ τελευταίῳ ἡουχαστηρίῳ γὰ ταραττῇ τὴν ἡρεμίαν του. Ἐκπλήρωσε πᾶν τὸ ἐν' ἑαυτῷ. Μετὰ τῶν ἀλλῶν ἐσπείρεν εὐγενὲς σπέρμα παιδείας εἰς τὸ γόνιμον ἔδαφος τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας, καὶ συνετέλεσεν εἰς προπαρασκευὴν τοῦ μέλλοντος δ' ἐπύθει. « Ἀς ἀναπαύηται ἐν πεποιθήσει ὅτι τὸ σπέρμα θέλει φυῇ, ὅτι ἡ ἐθνικὴ δοξα εἶσται μέχρι τέλους ὁ ὠραῖος αὐτῆς καρπός, καὶ ὅτι βέβαιον παρασκευάζουσι τῆς πατρίδος τὸ μεγαλεῖον οἱ ἐργαζόμενοι εἰς τὸ γὰ καταστήσωσιν αὐτὴν μεγαλείου ἀξίαν.

» Ἀπὸ τοιούτου ἀνδρὸς χωριζόμενοι σήμερον, ὅστις μέχρι χθὲς καὶ πρῶτῃ ἦν γὰρ τῶν πλείστων ἐξ ἡμῶν, καὶ τῆς κοινωρίας ἡμῶν ἀγλαΐσμα, ἃς σπείσωμεν τελευταίαν ἐπὶ τοῦ τάφου του δακρύων σπονδὴν οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι, οἱ ἀγαπῶντες αὐτὸν συνάδελφοι, οἱ εὐγνωμονοῦντες ὀμιλεῖται, οἱ συνδημόται, ὧν ἐπὶ τούτοις ἔτη πατριωτικῶς καὶ ἐμψυρόνως ἐπροστάτευσεν τὰ συμφέροντα ὧν μέλος καὶ πρόεδρος τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, τὸ ἔθνος ὅλον, ὃ ὠφέλει ἐνταυτῷ καὶ ἔτιμα, καὶ ἐγκάρδιον καὶ ἐσχατον διδόντες αὐτῷ ἀσπασμόν, ἀνευξώμεθα ὀμβρομαδόν· « Αἰωνία σου ἡ μνήμη, ἄτερ χρηστὴ καὶ ἐνάρετε! Γαίαν ἔχοις ἐλαφράν! »

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΤΕΠΙΚΡΙΣΙΣ.

—000—

Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν νεωτέρων, χάριν τῶν πολλῶν ἐξεργασθεισά υπό Κ. Παπαρρηνγοπούλου. Τόμος πρῶτος. Βιβλίον πρῶτον. Χρόνοι μυθικοί. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῆς τυπογρ. Σ. Παυλίδου, 1860.

Ἐν τῷ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ τεύχει τοῦ ὑπὸ τοῦ κυρίου Κουμανούδη, Μαυροφρύδη καὶ Ξανθοπούλου πρῶτων μνημῶν ἐκδιδομένου φιλολογικοῦ καὶ παιδαγωγικοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος « Φιλίστορος » ἐδημοσιεύθη βιβλιογραφία ἐπικριτικὴ τοῦ πρώτου τεύχους τῆς ὑπὸ τοῦ Κ. Παπαρρηνγοπούλου ἐξεργασθείσης ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Πρὶν ἢ ἀναγνώσωμεν τὴν βιβλιογραφίαν ταύτην, ἐνεβλέψαμεν ἐν περιεργείᾳ εἰς τὸν πίνακα τῶν περιεχομένων, καὶ ἰδόντες συγγραφέα τῆς διατριβῆς τὸν Κ. Μαυροφρύδην, ἡλπίσσαμεν ὅτι ἐμέλλομεν νὰ ἴδωμεν ὀρθὰς τινας καὶ ὑγιεῖς περὶ τῆς ἱστορίας κρίσεις, διότι τὸν μὲν ἄνθρωπον ἐγνωρίζομεν ἐπὶ πολλὰ ἤδη ἔτη ἐπιμελῶς καὶ ἀνεκδότως σπουδάζοντα περὶ τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν, ἑλληνικῆς δὲ ἱστορίας τίς ἄλλος ἀρμοδιώτερος κριτῆς παρὰ φιλόλογον, μόλις προχθὲς ἐκλιπόντα τὰ βάθη τῶν γερμανικῶν